

МАҚСУД ШАЙХЗОДА ВА БОЛАЛАР АДАБИЁТИ (1908-1967)

Гофуров Воҳиджон Турдалиевич

Фаргона вилояти, Фуркат тумани касб хунар мактабининг

Она тили ва адабиети фани уқитувчиси

Аннотация:

Умрим бино бўлди Озарбайжонда,
Кенди болалигим у гул маконда.
Низомий Ватани, Ганжа ўлкаси
Упкамга тўлдирди шеър Хавастини,
Кур шаҳрим мулойим, тинч муз
Кунглимда уйготди куйлаш ҳавасин .

Калит сўзлар: Сўлим диёри Туғма шоир махорат таржимон жанр нажб Бадий асарларнинг болалар қалбига, руҳига, психологиясига курсатадиган эстетик таъсирини чуқур англаб етган.

Максуд Маъсумбек ўғли Шайхзода турли йиллар мобайнида даврнинг муҳим мавзулари билан ёш авлодни мустақил таништириб борган Бунинг натижасида болалар адабиёти хазинасига муносиб хисса бўлиб қўшилган "Шуъла" (1950). "Улғай авлод"(1960). "Буюк Октябрь" (1967). "Алвидо". "Шохан Искан дар"(1946) каби алоҳида тўпламлари майдонга келди. Шу вақтга қадар унинг болаларга атаб ёзган ва махсус тўплам ҳолида нашр этилган асарлари хусусида етарли фикр айтилмаган. Мазкур асарлар юзасидан олиб борилган текширишларда эса болалар адабиёти нуқтаи назаридан фикр билдирилган эмас.

1976 йилда "Ёш гвардия"нашриёти томонидан эълон қилинган "Ўзбек болалар адабиёти" номли маколалар, адабий портретлардан иборат тўпламдан ўрин олган Худойберган Эгамовнинг "Шайхзода -болалар шоири"деб номланган иши ҳамда Салоҳиддин Мамажоновнинг "Эзгу ният йўлида"(1978) номли китобига киритилган Шайхзода ҳақидаги портрет бундан мустасно.Шайхзоданинг болалар шоири сифатида яратган асарларига Диккатни қаратган тадқиқотчилар санъаткорнинг болалар адабиётига олибқирган мавзулари, образлари ҳақида қимматли фикрлар билдирганлар. Унинг болалар адабиёти хазинасига қўшган муносиб хиссаси ҳақида умумий маълумот берганлар. Шайхзода ижоди юзасидан яратилган тадқиқотлар қимматини чуқур ҳис қилганимиз ва маъқуллаб ўтганимиз ҳолда, бу ишимизда шоир ижодининг камроқ урганилган томонлари ҳақида фикр юритамиз.Умрим бино бўлди

Озарбайжонда, Кенди болалигим у гул маконда. Низомий Ватани, Ганжа ўлкаси Упкамга тўлдирли. шеър Хавастй, Кур шахрим мулойим, тинч музыкаси

Кунглимда уйготди куйлаш хавасин Лекин шоирикине позик телен Кулли Сирдарёнинг хавзаларида..."Ҳақиқатанҳам шеъриятнинг сўлим диёри, буюк Низомий Ганжавий, Фузулий, Мирза Фатали Охундов, Самад Вургунларнинг ватанида таваллуд топган Мақсуд Шайхзоданинг болалигиошик бахшиларнинг оташ нафаси билан йўғрилган Октош шаҳрида кечди. Ҳазар соҳилларида халқ донишмандлигининг бебаҳо дур-доналари билан танишиш бахтига, таҳсил кўриш шарафига муяс-сар бўлди. Бадий ижодга бўлган хавас Мақсуд Шайхзодада жуда эрта уйгонди. "Ҳали алифбени ёд олмасдан олдин шеър яратганман деб айтсам, —деб ёзади эсдаликларидан бирида, улар (китоб-хонлар) б алки, менинг бу гапимни ё ҳазил, ёхуд киноявий маънода бир муболағадир деб талқин этишлари мумкин. Аммо бу гап чин. Менинг отам раҳматлик (ўз замонасининг илгор зиёлиси -доктор) одатда болаларга шеър ўқиб берар ва айрим сўзларни айтиб бериб шу сузга мос кофия топишни бизлардан талаб килар эди. Кофия ва вазн оҳангига қулоғим ўрганиб кетиб, мен беш яшарлигимда 8-10 мисрадан иборат бир масал"тўқиганим эсимда" Кўринадики, оҳангдоши сўзларни қайтариб машк кила бериш борасида ҳали шеърият сирларини мушоҳада ёд қилиб улгурмаган бола қалбида тугилган кечинмалар уни нимадир айтишга ундаган. Узи "масал"деб номлаган бури билан олмахон ҳақида тўқилган бу асар «муайян фикр ва сюжет-дан холи бўлса-да 3 шеъриятга муҳаббат ҳаётининг илк дамлари-даёк кониға, фикрига сингиб кетганлигини шоир дадил Ҳамқалам дустлари, адабиётшунос олимлар томонидан Шайхзодага нисбатан "Туғма шоир" 'деган иборанинг қўлланишибоиси ҳам шундан айтади.

Адабиётлар:

1. Устоз ижодкор. Методик-библиографик қўлланма. Т. :Алишер Навоий номидаги Милий кутубхонаси нашриёти, 2008.
2. Мақсуд Шайхзода. Ҳаёти ва ижоди.Т.: Ўқитувчи, 1994.
3. Шайхзода Мақсуд. Мақсуд Шайхзода замондошлари хотирасида. Т.: Адабиёт ва санъат нашриёти, 1983.
4. Аҳмедов Ш.Шоирнинг икки тақриси.// Ўзбек тили ва адабиёти.-2001,-№1.
5. Зокиров М. Ҳамиша ёдланган шоир// Ўзбекистон овози.-1993.-8 январь